

Bola shaxsini shakllantirishda musiqa fanining tarbiyaviy imkoniyatlari

Baxtiyor Bahodirovich Ismatov
Buxoro psixologiya va xorijiy tillar instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada bola shaxsini shakllantirishda musiqa fanining tarbiyaviy imkoniyatlari tahlil qilinadi. Musiqa ta'limining bolalar rivojlanishiga ta'siri keng ko'lamli va turli jihatlarni o'z ichiga oladi. Maqolada musiqa orqali bolalarda hissiy, axloqiy, estetik, ijtimoiy va aqliy rivojlanishning shakllanishi ko'rib chiqiladi. Musiqa tinglash va ijro etish bolalarda hissiy intellektni rivojlantirish, axloqiy qadriyatlarni o'zlashtirish, estetik tafakkur va san'atga bo'lgan qiziqishni oshirish, shuningdek, ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Musiqa fanining psixologik ta'siri orqali bolalar o'z ruhiyatlarini boshqarishni, stressni kamaytirishni va o'z-o'zini anglashni o'rganadilar. Maqolada musiqa fanining bolalar shaxsini shakllantirishdagi ahamiyati va uning tarbiyaviy imkoniyatlari keng yoritilgan.

Kalit so'zlar: bola shaxsini shakllantirish, musiqa, tarbiyaviy imkoniyatlar, hissiy rivojlanish, axloqiy tarbiya, estetik tarbiya, ijtimoiy tarbiya, aqliy rivojlanish, psixologik rivojlanish

The educational opportunities of music in shaping a child's personality

Bahtiyor Bahodirovich Ismatov
Bukhara Psychology and Foreign Languages Institute

Abstract: This article analyzes the educational potential of music in shaping a child's personality. The influence of music education on children's development is broad and encompasses various aspects. The article discusses the formation of emotional, moral, aesthetic, social, and intellectual development through music. Listening to and performing music helps children develop emotional intelligence, internalize moral values, enhance aesthetic thinking and interest in art, as well as improve social skills. Through the psychological impact of music, children learn to manage their emotions, reduce stress, and increase self-awareness. The article extensively highlights the importance of music education in shaping children's personalities and its educational opportunities.

Keywords: child personality development, music, educational opportunities, emotional development, moral education, aesthetic education, social education, intellectual development, psychological development

Musiqa - bu nafaqat insonning estetik didini shakllantiruvchi san'at turi, balki bolaning shaxsiyati, dunyoqarashi va ruhiyatini rivojlantiruvchi kuchli vositadir. Musiqa ta'limi, ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida, bolada nafaqat musiqa bilimlari va ko'nikmalarini rivojlantirishi, balki uning ma'naviy-axloqiy, hissiy, estetik va ijtimoiy jihatlarini ham shakllantirishi muhimdir. Musiqa fanining tarbiyaviy imkoniyatlari keng va turli xil bo'lib, bolalarning ichki dunyosini boyitishda va ularning shaxsiyatini rivojlantirishda beqiyos rol o'ynaydi.

Musiqa va hissiy tarbiya. Musiqa bolalarning hissiy dunyosini shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi. Har bir musiqiy asar o'zida turli xil hissiyotlarni, kayfiyatlarni aks ettiradi. Bolalar musiqani tinglash orqali o'z hissiyotlarini anglashni va ularga nom qo'yishni o'rganadilar. Masalan, tezkor va harakatchan musiqalar bolalarda hayajon va quvonch hissini uyg'otadi, past va tinch musiqalar esa tinchlik va sokinlikni taqdim etadi. Musiqa orqali bolalar o'z ichki holatlarini anglab, boshqalar bilan empatiya qilishni o'rganadilar, bu esa ularning hissiy intellektini rivojlantiradi.

Musiqa va axloqiy tarbiya. Musiqa, ayniqsa, xalq musiqa asarlari, bolalarni axloqiy jihatdan tarbiyalashda katta ahamiyatga ega. Xalq qo'shiqlari, bayram qo'shiqlari va boshqa musiqiy asarlar bolalarda milliy va axloqiy qadriyatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Musiqada yuksak axloqiy, mehnatga muhabbat, do'stlik, vatanparvarlik kabi mavzular ko'tariladi, bu esa bolalarga yaxshi odob-axloq, halollik, mehnatsevarlik va o'zaro hurmatni o'rgatadi.

Musiqa va estetik tarbiya. Musiqa bola shaxsining estetik dunyosini rivojlantirishda katta rol o'ynaydi. Musiqani tinglash orqali bolalar estetik his-tuyg'ularini rivojlantiradilar, go'zallikni anglash va qadrlashni o'rganadilar. Musiqa bolada san'atga nisbatan qiziqish uyg'otadi, uning go'zallik va armoniyasini tushunishga yordam beradi. Shuningdek, musiqaning xilma-xilligi, janrlarining boyligi bolalarga turli madaniyatlar va san'at shakllari haqida tushuncha beradi. Estetik ta'lim bolalarning san'atga bo'lgan munosabatini mustahkamlab, ularni aqlan va ruhiy jihatdan yanada boy qiladi.

Musiqa va ijtimoiy tarbiya. Musiqa ijtimoiy tarbiyani shakllantirishda ham muhim vositadir. Guruhda qo'shiq aytish, ansamblda musiqa ijro etish, raqs qilish kabi faoliyatlar bolalarda hamkorlik, jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bunday mashg'ulotlar bolalar orasida do'stlikni mustahkamlaydi, o'zaro hurmatni va yordamni rivojlantiradi. Musiqaning guruhdagi ijrosi bolalarda tinglash, o'z fikrini ifodalash, birgalikda ishlash kabi ijtimoiy fazilatlarni shakllantiradi.

Musiqa va aqliy rivojlanish. Musiqa ta'limi bolalar aqliy rivojlanishiga ham bevosita ta'sir qiladi. Musiqa asarlari bolalarda e'tibor va xotirani rivojlantiradi, chunki musiqiy asarlarni eslab qolish, ularni to'g'ri va aniq ijro etish bolalarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini oshiradi. Musiqa asarlarini o'qish va eshitish, musiqiy nutqni tushunish, bolalarda ijodiy tafakkur va matematik tafakkurning rivojlanishiga yordam beradi. Musiqa va matematika o'rtasida mustahkam bog'lanish mavjud, chunki musiqadagi ritmlar va intervalar matematik qonuniyatlarga asoslangan.

Musiqa va psixologik rivojlanish. Musiqa bolaning ruhiyatini mustahkamlashda ham katta ahamiyatga ega. U bolalarda o'z-o'zini anglash, o'zini ifodalash imkoniyatlarini yaratadi. Musiqa ijrosi yoki uni tinglash bolalarda stressni kamaytirishga, hissiy muvozanatni saqlashga yordam beradi. Xususan, bolalar musiqaning ritmiga moslashib, uni ijro etishda o'zlarini erkin his qiladilar va bu jarayon ularning psixologik sog'lig'ini yaxshilaydi.

Xulosa qilib shuni aytish kerakki, musiqa fanining tarbiyaviy imkoniyatlari bola shaxsining barcha jihatlarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Musiqa nafaqat estetik va hissiy jihatdan, balki axloqiy, ijtimoiy, aqliy va psixologik rivojlanishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Musiqa ta'limi orqali bolalar o'zlarining ichki dunyosini, atrof-muhitni va boshqa insonlarni yaxshiroq tushunishga erishadilar. Shuning uchun musiqa ta'limi o'quv jarayonida alohida e'tibor talab qiladigan va bolalar shaxsini shakllantirishda katta ahamiyatga ega bo'lgan fan hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. К.Б. Холиков. Диезли мажор ва минор тоналлигини аниқлашнинг оптимал усуллари. *Science and Education* 3 (9), 416-421.
2. К.Б. Холиков. Бемолли мажор ва минор тоналлигини аниқлашнинг оптимал усуллари ва креативлиги. *Science and Education* 3 (10), 533-539.
3. К.Б. Холиков. Теоретические основы определения механических свойств музыкальных и шумовых звуков при динамических воздействиях.. *Scientific progress* 2.
4. К.Б. Холиков. Место творческой составляющей личности преподавателя музыки и её роль в обучении детей общеобразовательной школе. *Science and Education* 3 (8), 145-150.
5. KB Kholikov. Harmony to voice exercise their role in the regulation of muscular activity in vocal music. *Scopus, musical education.*, 705-709.
6. KB Kholikov. The content of a music lesson in a comprehensive school. *Web of Science Magazine*, 1052-1059.
7. KB Kholikov. Polyphonic forms of music based on traditional organizational principles. *Web of Science Magazine*, 375-379.

8. KB Kholikov. signs. The main elements of music, their formative action. Melody. Theme. Web of Science 2, 720-728.

9. KB Kholikov. The role of theory and application of information systems in the field of theory, harmony and polyphony of music. musical education - Web of Science, 1044-1051.

10. К.Б. Холиков. Область применения фугированных форм. Тройные и четверные фуги. Фугетта и Фугато. Scientific progress, 2.

11. К.Б. Холиков. Форма музыки, приводящие к структурной, драматургической и семантической многовариантности произведения. Журнал Scientific progress 2 (№ 4), 955-960.

12. К.Б. Холиков. Проблематика музыкальной эстетики как фактическая сторона повествования. Science and Education 3 (5), 1556-1561.

13. К.Б. Холиков. Проблема бытия традиционной музыки Узбекистана. Science and Education 3 (5), 1570-1576.

14. К.Б. Холиков. Отличие музыкальной культуры от музыкального искусства в контексте эстетика. Science and Education 3 (5), 1562-1569.

15. К.Б. Холиков. Пение по нотам с сопровождением и без него по классу сольфеджио в высших учебных заведениях. Science and Education 3 (5), 1326-1331.

16. К.Б. Холиков. Musical pedagogy and psychology. Bulletin of science and education. 99 (21-2), 58-61.

17. К.Б. Холиков. Значение эстетического образования и воспитания в общеобразовательной школе. Science and Education 3 (5), 1549-1555.

18. К.Б. Холиков. Эстетическое воспитание молодёжи школьного возраста в сфере музыки. Science and Education 3 (5), 1542-1548.

19. К.Б. Холиков. Methods of musical education through education in universities. musical education - Web of Science 3 (66), 57-60.

20. К.Б. Холиков. Роль педагогических принципов метода моделирования, синтеза знаний при моделировании музыкальных систем. Science and Education 3 (3), 1032-1037.

21. К.Б. Холиков. Музыка как релаксатор в работе мозга и ракурс ресурсов для решения музыкальных задач. Science and Education. 3 (3), 1026-1031.

22. К.Б. Холиков. Музыкальное образование и имитационное моделирование процесса обучения музыки. Science and Education 3 (3), 1020-1025.

23. К.Б. Холиков. Теоретические особенности формирования музыкальных представлений у детей школьного возраста. Scientific progress 2 (4), 96-101.

24. К.Б. Холиков. Необходимые знание в области проектирования обучения музыкальной культуры Узбекистана. Scientific progress 2 (6), 952-957.

25. К.Б. Холиков. Некоторые методические трудности, возникающие при написании общего решения диктанта по предмету сольфеджио. *Scientific progress*. 2 (№3), pp. 734-742.

26. К.Б. Холиков. К вопросу вокальной музыки об адресате поэтического дискурса хора. *Scientific progress*. 2 (№ 3), pp. 1087-1093.

27. К.Б. Холиков. Роль электронного учебно-методического комплекса в оптимизации музыкального обучение в общеобразовательной школе. *Scientific progress* 2 (4), 114-118.

28. К.Б. Холиков. Модульная музыкальная образовательная технология как важный фактор развития учебного процесса по теории музыки. *Scientific progress* 2 (4), 370-374.

29. К.Б. Холиков. Вокал, вокалист, вокализ. Ария, ариозо и ариетта. *Science and Education* 3 (2), 1188-1194.

30. К.Б. Холиков. Характерная черта голоса у детей, певческая деятельность. *Science and Education* 3 (2), 1195-1200.